

Тема 6.2. Співпраця з батьками

1. Основні шляхи співпраці: спілкування. Формальні і неформальні шляхи спілкування.
2. Батьківські збори. Індивідуальні зустрічі з батьками. Інші форми спілкування з батьками
3. Залучення батьків до освітнього процесу.

1. Основні шляхи співпраці: спілкування. Формальні і неформальні шляхи спілкування.

Одним із ключових компонентів концепції Нової української школи є педагогіка партнерства, яка ґрунтується на взаємодії між учнем, учителем і батьками. В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками.

Є два основні шляхи успішної співпраці школи та батьків для розвитку партнерства:

1. Постійне, чітке, двостороннє **спілкування**.
2. Різні способи **залучення батьків** до освітнього процесу.

Формальна і неформальна складові спілкування

Зазвичай виділяють такі канали спілкування: формальне й неформальне, спілкування з окремими батьками і з групою батьків.

Неформальне спілкування відбувається здебільшого у випадках, коли вчитель зайнятий іншими справами. Важливим для усіх форм спілкування є активне слухання. Оскільки під час неформального спілкування вчитель не завжди має час і можливість приділити цьому належну увагу, він чи вона може запропонувати окрему зустріч, і тоді спілкування набуває **формального (професійного щодо проблем дитини) характеру**: *«Я бачу, що у вас є багато запитань щодо навчання Андрійка, однак зараз я дуже занята/ий. Пропоную домовитися про зустріч в інший зручний для вас час».*

ПОРАДИ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ ЩОДО СПІЛКУВАННЯ З БАТЬКАМИ

- **Слухайте уважно.** Дайте це зрозуміти, зосередивши свою увагу на іншій людині й дивлячись на неї . Будьте уважними, намагайтесь не відволікатися, зокрема на власні думки .
- **Підтримуйте бесіду, вживаючи короткі репліки** («Так?», «А потім?» тощо), переконайтесь, що ваш співрозмовник бачить, що ви слухаєте його уважно й готові продовжити спілкування з ним . Не переривайте співрозмовника – дайте йому можливість закінчити речення .
- **Ставте відкриті запитання**, які дадуть співрозмовнику змогу глибше зрозуміти суть проблеми . Наприклад: «Що ви маєте на увазі?», «Не могли б ви навести приклад?» або «Чи не хочете ви розповісти про це більше?» .
- Не забувайте, що інша людина має свої почуття і думки . **Не нав'язуйте свої ідеї, думки, відчуття, поради.**
- **Виявляйте співчуття** не лише словами, а й поведінкою .
- **Намагайтесь зрозуміти почуття і думки співрозмовника.** Звертайте увагу на міміку під час розмови, на манеру розмовляти – інтонацію, силу голосу тощо .
- **Слухайте не лише слова, а й почуття**, які ховаються за ними .

- Наприкінці розмови **підсумуйте** своїми словами те, що інші хотіли донести до вас .
- **Активне слухання потребує достатньо часу**, тому сплануйте цю зустріч заздалегідь .

Спілкування відбувається під час особистої зустрічі вчителя з батьками або ж за допомогою інших засобів: телефонні дзвінки, електронна пошта, спілкування у соціальних мережах тощо.

2. Батьківські збори. Індивідуальні зустрічі з батьками. Інші форми спілкування з батьками

Батьківські збори

Батьківські збори, як і будь-який інший вид зібрання, який проводять у школі (загальні збори працівників, методичні ради та ін.), відображають культуру організації.

Численні джерела з організаційного менеджменту зазначають, що працівники будь-якої організації можуть витратити майже половину свого робочого часу (старший персонал – іще більше), беручи участь у зборах (відвідання, проведення, здійснення підготовки).

Саме тому **важливо розуміти основні стратегічні моменти у проведенні зборів**, щоб учасники були задоволені як процесом, так і результатами, а збори сприяли розвитку культури співробітництва.

Плануючи збори, важливо розуміти їхню мету, тобто дати відповідь на запитання: «Для чого ми зібралися?». Люди збираються з багатьох причин, зокрема для:

- ухвалення рішень;
- планування;
- розв'язання проблем;
- оцінювання виконання;
- розвитку команди;
- інформування;
- святкування досягнень;
- навчання.

Важливо також окреслити очікувані результати, які ви бажаєте досягнути, тобто сформулювати короткі конкретні твердження, які можна виміряти.

<i>Наприклад:</i>
<i>У навчальному закладі мають відбутися батьківські збори на тему «Залучення батьків до освітнього процесу», на яких батьків поінформують про затвердження нового Державного стандарту початкової освіти і його впровадження</i>
<i>Очікуваними результатами цих зборів є:</i>
1. З'ясувати очікування батьків щодо їхньої можливої участі в освітньому процесі.
2. Ознайомити батьків із можливими способами їх залучення до освітнього процесу (організація освітнього середовища, планування навчальних матеріалів, участь у проведенні навчальних занять тощо).
3. Отримати згоду окремих батьків щодо їхньої участі в освітньому процесі.
4. Визначити тему, час і місце проведення наступних батьківських зборів.

Наступний крок після визначення мети і очікуваних результатів – **спланувати процес і призначити відповідальних осіб**. Учитель має поміркувати, яким саме чином він з'ясовуватиме очікування батьків: методом «мозкового штурму», за допомогою опитувальника чи іншим способом? Хто буде відповідальним за цей процес і скільки часу для цього потрібно?

Усі відповіді на ці та інші запитання зазначають у порядку денному, тож батьки зможуть побачити запитання, опис відповідного процесу, час, відведений на обговорення або вирішення цих питань.

Чим більше деталей ви продумаєте і сплануєте, тим ефективнішими будуть батьківські збори.

Індивідуальні зустрічі з батьками

На відміну від батьківських зборів, регулярні індивідуальні зустрічі з батьками не часто використовують у навчальних закладах, хоча **ця практика є надзвичайно важливою у процесі спілкування з батьками**.

Першу зустріч потрібно провести ще до початку навчального року. Під час цієї зустрічі вчитель знайомиться з дитиною, її родиною, дізнається про очікування батьків щодо навчання їхнього школяра та починає встановлювати відкриті, дружні стосунки.

ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ, ЯКІ МОЖЕ ПОСТАВИТИ БАТЬКАМ УЧИТЕЛЬ ПІД ЧАС ПЕРШОЇ ЗУСТРІЧІ

- Що, на вашу думку, ваша дитина має отримати з цього річного шкільного досвіду?
- Що б ви могли робити разом із вашою дитиною?
- Чи були у житті вашої дитини якісь особливі події, про які ви б хотіли нас поінформувати?
- Чим ви найбільше пишаєтеся у вашій дитині?
- Які у вашої дитини улюблені ігри й заняття?
- Що робить ваша дитина, коли вона засмучена? Як найкраще її заспокоїти?
- Що ще ви б хотіли розповісти про вашу дитину?
- Яким чином ви б хотіли бути залучені до життя класу цього року?

Обговорюючи такі запитання у присутності дитини, необхідно дотримуватися конфіденційності та взаємоповаги.

Зазвичай індивідуальні зустрічі з батьками відбуваються двічі на рік – на початку й наприкінці навчального року. Розглянемо докладніше такі важливі питання, як **підготовка, розташування, зміст і результати цих зустрічей.**

Підготовка

Учителі мають розпочати підготовку до проведення зустрічей із батьками ще під час організації освітнього середовища на початку навчального року. Упродовж перших тижнів учитель збирає до портфоліо записи про шкільні здобутки дитини, епізоди з її шкільного життя та зразки її робіт. Це портфоліо відображатиме зростання дитини упродовж шкільного року.

Готуючись до зустрічі з батьками, вчитель має переглянути всі нотатки, записи про розвиток дитини, попередні звіти щодо таких зустрічей, коментарі батьків тощо.

Учительські записи мають охоплювати такі питання, як улюблені види діяльності дитини, її найкращі друзі, спостереження за досягненнями дитини у всіх сферах її розвитку.

Вдумлива підготовка до зустрічі з батьками є ознакою професіоналізму учителя.

Зустрічі з батьками потрібно планувати у зручний для них час. Потрібно також підготувати папір, ручки або олівці, а також налаштуватися слухати й заохочувати батьків до розмови.

Готуючись до зустрічі з батьками, вчитель має дати відповіді на такі запитання:

1. Яка мета розмови?
2. Коли і де відбуватиметься розмова?
3. Як довго вона триватиме?
4. Хто буде присутній під час зустрічі?
5. Яка моя роль і роль інших учасників зустрічі?
6. Що я очікую від розмови?
7. Яка інформація мені потрібна?

Розташування

Важливим аспектом зустрічі з батьками є підготовка місця проведення. Для того, щоб під час зустрічі відбувався продуктивний обмін інформацією, ви маєте подбати про затишок і конфіденційність.

Деякі речі, як-от стіл між учителем і батьками, можуть стати прихованими перешкодами для успішної зустрічі.

Стільці для дорослих, розташовані навколо низького столика, на якому лежать дитячі роботи й інші предмети, гарне освітлення тощо – все це може свідчити, що тут відбувається зустріч колег, які діляться інформацією.

Зміст

Зустрічі з батьками складаються з трьох основних частин і базуються на попередньо **розробленому плані.**

Задайте дружній тон розмови, запропонувавши батькам чаю або мінеральної води.

Говоріть про сильні сторони дитини, будьте готові продемонструвати її мистецькі роботи, приклади роботи у класі.

Обговоріть із батьками цілі розвитку дитини – академічні (навчальні), в емоційно-соціальної, фізичній, мовленнєвій сферах.

Поділіться з батьками вашими планами щодо досягнення цих цілей.

На думку дослідників, під час таких зустрічей учителям не варто говорити більше ніж половину відведеного часу.

Результати

Для встановлення відкритих відносин і продовження діалогу дуже важливо, щоб кожна зустріч із батьками мала реальні результати.

Якщо батьки хочуть почути від учителя відповідь, вони мають її отримати. Залежно від змісту зустрічі, це може бути посилання на певні джерела інформації, призначення наступної зустрічі, телефонний дзвінок, письмовий звіт, регулярні повідомлення батькам, опитувальник, у якому батьки можуть висловити свої побажання щодо форми проведення таких зустрічей тощо.

Щоб зустріч із батьками завершилася ефективно, важливо підсумувати її результати: повторити найважливіші пункти обговорення та досягнуті домовленості.

Інші форми спілкування з батьками

Спілкування вчителя з батьками, яке відбувається від початку навчального року, має стати невід'ємною частиною річного плану роботи вчителя.

Зміст спілкування – навчальна програма, здобутки дітей, очікування батьків тощо. *Форми спілкування можуть бути різними:*

- **щотижневі або щомісячні інформаційні бюлетені**, які містять інформацію про всі заходи, у яких беруть участь діти;
- **зустрічі батьків** для планування волонтерських заходів для класу або школи;
- **обмін книжками** про цікаві підходи до навчання і виховання дітей, зустрічі дискусійних груп для обговорення прочитаного (безпосередньо або через соціальні мережі);
- **святкові заходи**, у яких беруть участь діти, вчителі й батьки; їх організують із нагоди сезонних свят, історичних дат, подій, важливих для громади та ін.

Переваги від спілкування отримують усі, однак найважливішим воно є для дітей, котрі бачать, як співпрацюють дорослі, важливі у їхньому житті.

Батьківська кімната

Багато навчальних закладів, які цінують і підтримують спілкування між батьками і вчителями, облаштовують спеціальне місце для проведення зустрічей учителів із батьками – батьківську кімнату, в якій розміщують стіл, стільці, м'які меблі, полиці з літературою тощо. У такий спосіб школа демонструє розуміння ролі батьків і важливості співпраці з ними.

3. Основні шляхи співпраці: залучення батьків до освітнього процесу

Переваги співпраці вчителя і батьків

Залучаючи батьків до навчального процесу, вчителі мають розуміти переваги такої співпраці для усіх – учнів, батьків і вчителів. Зокрема, участь батьків у навчальному процесі збільшує їхню повагу до роботи вчителя. *Переваги для вчителя:*

- отримання від батьків додаткової інформації про дітей;
- допомога батьків в організації освітнього середовища, у виготовленні навчальних матеріалів;
- проведення за участі батьків навчальних занять, наприклад екскурсій, проектної діяльності.

Практичний досвід

Група вчителів вирішила відсвяткувати разом з учнями сотий день шкільного року особливим чином. Батьки також поставилися з ентузіазмом до цієї ідеї і підготували низку занять для дітей, учителів та інших батьків. Зокрема, кожна дитина принесла цього дня до школи 100 подібних предметів (100 квасолин, камінців, паперових вирізок, рисових зернят або значків). Батьки й діти виявилися дуже вигадливими, придумуючи ці колекції. Батьки з дітьми виготовили різноманітну випічку із цифрою 100 і пригощали учнів. Упродовж дня діти спільно з батьками вирішували математичні завдання, в яких фігурувала цифра 100.

Батьки як помічники вчителя

Вочевидь, роль батьків як благодійників є найбільш звичною у наш час, коли не вистачає ресурсів, передусім фінансових. Керівники шкіл і вчителі вже звикли, що батьки допомагають ремонтувати класні приміщення, купують необхідні матеріали тощо.

Проте *батьки можуть* виконувати й іншу, не менш важливу роль в усіх сферах шкільного життя, зокрема *допомагати вчителю*:

- організовувати і проводити навчальні заняття, готувати навчальні матеріали;
- контактувати з іншими батьками для поширення важливої інформації, ознайомлення з

особливостями життя класу та ін.

Завдяки батькам-помічникам учитель має більше можливостей для організації роботи в малих групах. Батьки можуть допомогти у різних видах діяльності: прочитати з дітьми книгу, вислухати їхні розповіді, допомогти учням виконати мистецькі роботи.

Дітям дуже подобається бачити власних батьків у ролі вчителів, це ще один приклад моделі поведінки дорослих людей. Зважаючи на зайнятість сучасних батьків, учитель може запросити до співпраці інших членів родини – бабусь і дідусів, які зазвичай із задоволенням беруть участь у цьому процесі.

Практичний досвід

Щотижня Наталія Іванівна, бабуся однієї з учениць, колишня вчителька англійської мови, приходить до класу, щоб займатися з групою дітей.

Учителька каже, що це на користь дітям, оскільки вони мають змогу почути різну вимову та отримати більше індивідуальної допомоги.

Для Наталії Іванівни – це ще одна можливість провести час з онучкою та її друзями, а також відчувати свою потрібність, зробити внесок у життя класу.

Учителі часто скаржаться на брак допомоги і розуміння з боку батьків, однак деколи вони самі не готові до такої співпраці. Це може відбуватися з різних причин. Учителі звикли працювати самостійно, тому їм складно взаємодіяти в команді, разом з іншими дорослими. Ще одна причина – брак часу, адже помічника потрібно підготувати: спільно спланувати дії, розповісти про свої очікування та вислухати думки помічника.

Для багатьох учителів робота з помічником буде новим досвідом, можливо некомфортним. Однак учитель має пам'ятати про переваги і плідність такої співпраці.

Корисною стратегією буде обговорення особливостей роботи з батьками-помічниками у колі вчителів-одномумців. Під час відкритої дискусії та «мозкового штурму» вчитель зможе розробити творчі рішення для подолання своїх тривог і страхів.

Організація регулярних зустрічей учителів, обговорення різних стратегій залучення батьків, обмін досвідом створюють підґрунтя для успішної співпраці.

Підготовка батьків до виконання ролі помічника вчителя

Важливим чинником успішного залучення батьків як помічників учителя є планування. Учитель має переглянути розклад, щоб визначити, коли саме потрібна буде допомога з боку батьків (на початку дня, коли діти лише заходять до класу, упродовж навчального процесу, під час прогулянки, екскурсії тощо), і як саме вони зможуть допомогти (у роботі з окремими дітьми або групою учнів, із навчальними матеріалами та приладдям, в організації навчальних занять).

Ознайомча зустріч для помічників учителя – невід'ємна частина успішного залучення батьків до цієї роботи. Учитель може запросити батьків або інших членів родини, які зголосилися бути помічниками, ввечері або в інший зручний для всіх час. *Під час зустрічі важливо:*

- привітати батьків (інших членів родини);

- пояснити особливості навчального процесу;
- зазначити, як саме батьки можуть допомогти;
- поділитися своїми очікуваннями;
- переглянути разом правила класу;
- обговорити важливість дотримання конфіденційності учнівських успіхів і поступу;

Основні шляхи співпраці: залучення батьків до освітнього процесу

- скласти перелік завдань для кожного помічника, враховуючи їхні інтереси та навички й потреби вчителя;
- вислухати запитання і дати відповіді на них.

Учитель має надати кожному помічникові список дітей у класі, повідомити дату й час його першого відвідування.

Упродовж року можна проводити додаткові тренінги для помічників, залежно від потреб та їхніх інтересів.

Наприкінці навчального року вчитель обов'язково має подякувати своїм помічникам (приміром, відповідні листівки можуть виготовити учні).

Цікавий досвід залучення батьків до життя класу та школи зокрема у Федеративній Республіці Німеччині та Сполучених Штатах. Тема співпраці школи та батьків детальніше розкрита на порталі НУШ. Бібліотека реформатора, www.nus.org.ua.

Основні шляхи співпраці: національна електронна платформа

Електронна платформа «Нова українська школа», www.nus.inf.ua, www.nus.org.ua – ресурс для спілкування між учителями і батьками. Його створення передбачає реалізацію багатьох важливих завдань. Серед них такі:

- забезпечення інформаційної, методичної та консультативної підтримки для учнів, батьків, учителів, керівників навчальних закладів з питань організації та змісту навчання, надання допомоги батькам щодо вибору школи та ін.;
- створення віртуального простору для спілкування, опитувань, громадських та професійних обговорень питань організації і наповнення навчального процесу, створення і взаємодії спільнот батьків, учителів та учнів.

Електронна платформа «Нова українська школа», яка наразі перебуває на етапі формування, міститиме такі комунікаційні портали:

- **Учительська кімната** – портал для інформаційної, методичної та консультативної підтримки вчителів і директорів шкіл, організації спільнот учителів, проведення навчальних видів діяльності для вчителів, вебінарів і форумів, підтримки в організації взаємодії вчителів з батьками тощо.
- **Батьківський комітет/рада** – портал, призначений для створення спільнот батьків, підтримки їх спілкування, проведення опитувань, громадських обговорень із питань організації та наповнення навчального процесу, взаємодії спільнот батьків з учителями, підтримки батьків із правових, організаційних і методичних питань.

